

Ks. dr hab. Bogdan Biela, prof. UŚ
Instytut Nauk Teologicznych
Wydziału Teologicznego Uniwersytetu Śląskiego

Recenzja rozprawy doktorskiej

Ks. mgr lic. Paweł Kempieński, DUSZPASTERSKA DZIAŁALNOŚĆ DIECEZJI SOSNOWIECKIEJ W LATACH 1992-2007, Kraków 2020, ss. 425. Uniwersytet Papieski Jana Pawła II w Krakowie. Wydział Teologiczny. Promotor: ks. prof. dr hab. Maciej Ostrowski.

Mimo, iż diecezję sosnowiecką niewiele dzieli od (archi)diecezji katowickiej (tylko rzeka Brynica i Czarna Przemsza), to jednak pod względem nie tylko zresztą duszpasterskim – jak się powszechnie sądzi po obu stronach rzek – sporo. W związku z powyższym z nieukrywaną ciekawością przyjąłem propozycję recenzowania dysertacji ks. mgr. lic. Pawła Kempieńskiego, tym bardziej, że problematyka podjęta w pracy jest mi bardzo bliska. Poza tym moja pierwsza i ostatnia parafia to była parafia NSPJ w Mysłowicach granicząca z Niwką z którą współpracowaliśmy duszpastersko. Nie wspominając już inspirujących kontaktów z kapłanami z diecezji sosnowieckiej, m.in. z dziś już ks. prof. Pawłem Sobierajskim, który mieszkał ze mną (gdy byłem duszpasterzem akademickim) w domu prowincjalnym Sióstr Maryi Niepokalanej w Katowicach gdy studiował na Akademii Muzycznej. Zabrałem się więc do wnikliwej lektury dysertacji ks. Kempieńskiego, której celem jest jak podaje Autor: ukazanie duszpasterskiej działalności diecezji sosnowieckiej podczas pasterzowania pierwszego bpa Adama Śmigielskiego SDB. Wstępna analiza układu pracy, struktury podziału treści oraz kolejności rozdziałów rokowała rzetelną refleksję nad założonym problemem pracy.

1. Treść rozprawy

Rozprawa doktorska ks. Pawła Kempnińskiego obejmuje 425 stron i składa się ze spisu treści, wykazu skrótów, bibliografii, wstępu, pięciu rozdziałów, zakończenia, spisu tabel oraz aneksów.

Pierwszy rozdział zatytułowany „Powstanie i organizacja diecezji sosnowieckiej”, obejmuje zagadnienia z zakresu historii regionu, w którym utworzono diecezję sosnowiecką, dziejów Kościoła na omawianym terytorium, erygowania diecezji sosnowieckiej, powołania diecezjalnego zarządu oraz charakterystyki duchowieństwa diecezjalnego i zakonnego.

Drugi rozdział „Sytuacja społeczno-religijna diecezji” prezentuje sytuację społeczno-religijną terenów, które zostały objęte przez diecezję sosnowiecką. W rozdziale tym ukazano przemiany społeczne oraz ich wpływ na religijność mieszkańców tego regionu. Tereny objęte przez diecezję sosnowiecką to obszary związane z przemysłem, gdzie ważną rolę odgrywa rynek pracy. Równocześnie odzwierciedlają się na nich wszystkie problemy związane z przemianami na tym rynku, zwłaszcza kwestia bezrobocia. Rzeczywistość ta zasadniczo wpłynęła na sytuację rodziny oraz formację młodego pokolenia. W podsumowaniu rozdziału opisano, w jaki sposób duszpasterstwo odnalazło swoje miejsce w tej społecznej rzeczywistości.

W trzecim rozdziale przedstawiono duszpasterskie założenia przyjęte w nowo powstałej diecezji sosnowieckiej. Oprócz scharakteryzowania teologii diecezji wraz z jej funkcjami, został tutaj ukazany pastoralny program pierwszego biskupa sosnowieckiego, opis synodu diecezjalnego oraz „specyfiki” patronów diecezjalnych i kandydatów na ołtarze, co także kierunkowało duszpasterstwo w diecezji. W rozdziale tym zostało omówione również kościelne budownictwo oraz troska biskupa o obiekty sakralne diecezji.

Czwarty rozdział opisuje kluczowe formy duszpasterskie w Kościele sosnowieckim. Na początku przedstawiono miejsce i rolę parafii w diecezji. Następnie ukazano troskę o rozwój i formację prezbiterium, duszpasterstwo rodzin, młodzieży i ludzi pracy. Wspomniane w rozdziale formy duszpasterskie stanowiły odpowiedź Kościoła na zróżnicowane postawy społeczno-religijne mieszkańców. W ostatnim paragrafie została scharakteryzowana posługa charytatywna rozwijana w diecezji.

Rozdział piąty dotyczy praktycznych konsekwencji omawianej problematyki duszpasterstwa jako rzeczywistości dzięki którym człowiek spotyka Boga. W tym celu omówione zostały najważniejsze, wybrane wydarzenia duszpasterskie z omawianego okresu. Została opisana działalność Akcji Katolickiej oraz Klubu Inteligencji Katolickiej, którym biskup przypisywał szczególne miejsce na polu dynamizacji misji Kościoła. Zwrócono uwagę na parafię katedralną, która w założeniach ma poniekąd „odzwierciedlać” obraz danej diecezji.

Stąd też przybliżono duszpasterskie inicjatywy tam podejmowane. Miejscami, które wpływają na ożywienie wiary, są sanktuaria znajdujące się na terenie diecezji sosnowieckiej. Stąd poświęcono im osobny fragment. W ostatnim paragrafie opisano zagadnienie ekumenizmu, który ze względu na religijne zróżnicowanie interesujących obszarów znajdował szczególne miejsce w duszpasterskim życiu diecezji. W rozdziale tym niejako w „pigułce” zostało zilustrowane duszpasterstwo zagłębiowskiego Kościoła partykularnego.

Na końcu rozprawy znajduje się spis 15 tabel: Ilość katolików w stosunku do ogólnej liczby mieszkańców diecezji; Ilość katolików w stosunku do mieszkańców poszczególnych dekanatów; Udział mieszkańców diecezji w wybranych praktykach życia religijnego; Liczba alumnów Wyższego Seminarium Duchownego Diecezji Sosnowieckiej w latach 1992–2006; Autodeklaracja uczestnictwa w Mszach św.; Uczestnictwo wiernych diecezji sosnowieckiej w praktykach niedzielnych: dominicantes i communicantes w wybranych latach, w porównaniu z danymi ogólnopolskimi, w procentach; Procentowy udział dominicantes w poszczególnych dekanatach w roku 2001; Procentowy udział communicantes w poszczególnych dekanatach w roku 2001; Liczba wiernych przyjmujących sakramenty święte w dekanatach miasta Sosnowca i procentowy udział w stosunku do ogólnej liczby mieszkańców; Liczba wiernych przyjmujących sakramenty święte w dekanatach: Będzina, Czeladzi, Dąbrowy Górniczej i procentowy udział w stosunku do ogólnej liczby mieszkańców; Liczba wiernych przyjmujących sakramenty święte w dekanatach Jaworzna i procentowy udział w stosunku do ogólnej liczby mieszkańców; Liczba wiernych przyjmujących sakramenty święte w dekanatach łazowskim, sączowskim, siewierskim, sławkowskim i procentowy udział w stosunku do ogólnej liczby mieszkańców; Liczba wiernych przyjmujących sakramenty święte w dekanatach jaroszkowskim, olkuskim, pilickim, sułozowskim oraz w dwóch dekanatach wolbromskich i procentowy udział w stosunku do ogólnej liczby mieszkańców; Ilość osób zatrudnionych w hutach Zagłębia Dąbrowskiego w latach 1989–1999; Zagrożenia wymieniane przez mieszkańców Zagłębia.

Aneksy dotyczą następujących zagadnień: 1. Bulla Jana Pawła II „Totus Tuus Poloniae Populus”; Mapy: Diecezje Kościoła Katolickiego w Polsce po reformie administracyjnej z 1992 r., Diecezja sosnowiecka. 2. Parafie, które na mocy bulli papieża Jana Pawła II znalazły się w granicach diecezji sosnowieckiej. 3. Księża inkardynowani z terenów diecezji częstochowskiej, kieleckiej i krakowskiej. 4. Skład Rady Kapłańskiej ustanowionej przez biskupa sosnowieckiego Adama Śmigielskiego w 1992 roku. 5. Kościoły wybudowane za czasów pasterskiej posługi biskupa Adama Śmigielskiego w diecezji sosnowieckiej (1992 – 2007 r.). 6. Życiorysy świętych Patronów diecezji sosnowieckiej: św. Brata Alberta

Chmielowskiego, św. Rafała Kalinowskiego. 7. Historia powstania Domu Samotnej Matki (DSM) w diecezji sosnowieckiej, Założenia DSM, DSM w Sosnowcu. 8. Historia Bazyliki Katedralnej pw. Wniebowzięcia NMP w Sosnowcu.

2. Ocena merytoryczna pracy

Mocą bulli Jana Pawła II „Totus Tuus Poloniae populus” w 1992 r. została powołana m.in. do istnienia diecezja sosnowiecka. Obszar diecezji sosnowieckiej należał uprzednio do trzech różnych Kościołów lokalnych: częstochowskiego, kieleckiego oraz krakowskiego. Zadanie zbudowania od podstaw wszystkich struktur charakterystycznych dla nowo powstałej diecezji przypadło biskupowi Adamowi Śmigielskiemu SDB, który kierował diecezją w latach 1992 – 2007. Rozprawa ks. mgr. lic. Pawła Kempnińskiego „Duszpasterska działalność diecezji sosnowieckiej w latach 1992 – 2007” dotyczy więc początków funkcjonowania diecezji sosnowieckiej.

Podział rozprawy na pięć rozdziałów jest logiczny i uzasadniony. W pełni wyczerpuje problematykę określoną tematem pracy, doprecyzowanym we wstępie, w którym zostało zawarte wszystko co powinno znaleźć się we wstępie, a więc: motywy i racje podjęcia tematu, problem badawczy, cel pracy, zakres pracy, metody badawcze oraz struktura pracy. Przedstawiając poszczególne rozdziały Autor nie ustrzegł się jednak błędu opisując je w czasie przeszłym, a przecież ma przedstawić to co dopiero zostanie zaprezentowane.

Pierwszy rozdział (POWSTANIE I ORGANIZACJA DIECEZJI SOSNOWIECKIEJ) zgodnie z obraną metodologią na początku przedstawia historię terenów objętych przez diecezję sosnowiecką. Z pewnością pozwala to lepiej zrozumieć rolę Kościoła w integrowaniu zagłębiowskiej społeczności. Przytoczone historyczne fakty niewątpliwie miały wpływ na sytuację społeczną i położenie Kościoła, co z kolei miało i ma swoje duszpasterskie implikacje, o czym traktują kolejne paragrafy. Pomagają one w zorientowaniu się w kształtowaniu kościelnej organizacji na opisywanych terenach (Kształtowanie struktur kościelnych, Powołanie diecezji sosnowieckiej, Zarząd diecezji i jej instytucje, Duchowieństwo diecezjalne i zakonne).

Drugi rozdział opisuje sytuację społeczno-religijną diecezji sosnowieckiej. Dla zrozumienia specyfiki pracy duszpasterskiej diecezji ważna jest pamięć o historyczno-społecznych uwarunkowaniach ziem, które tworzą tę diecezję. Słusznie zatem Autor podkreśla,

że „życie religijne człowieka określonego regionu ma istotny związek z uwarunkowaniami historycznymi oraz stosunkami społecznymi, które zachodzą na danym obszarze”. W związku z powyższym w drugim rozdziale ks. Kempieński wyczerpująco przedstawił przemiany społeczne oraz scharakteryzował życie religijne na terenach obejmujących dziś diecezję sosnowiecką (Przemiany społeczne, Religijność diecezjan). Poruszony został także ważny problem jakim jest praca i bezrobocie, opisał sytuację podstawowej społecznej komórki, jaką stanowi rodzina oraz skoncentrował się na charakterystyce młodego pokolenia. Opisywane kwestie są o tyle ważne, gdyż przed miejscowymi duszpasterzami stawiają wyzwania pastoralne. W związku z powyższym ks. Kempieński w ostatnim paragrafie zajął się niektórymi kwestiami wpływu przemian religijnych i społecznych na duszpasterstwo.

Interesujące zwłaszcza dla pastoralisty są informacje i wnioski zawarte w tym paragrafie. Autor pokazuje m.in. jak dalece nie nadążała organizacja terytorialna Kościoła za ogólnym rytmem rozwoju demograficznego zwłaszcza środowiska przemysłowego. Autor podkreśla w tym kontekście aktywną postawę świeckich zamieszkujących teren Zagłębia jeśli chodzi o budowę nowych placówek duszpasterskich. Jest to tym bardziej zastanawiające, że nie zawsze spotykała się ona z aprobatą duchownych, niejednokrotnie napotykała nawet na ich zdecydowany opór. Gdzie należy szukać genezy tych postaw? Odpowiedź dla ks. Kempieńskiego jest jednoznaczna: w formacji pastoralnej, jaką duchowni otrzymywali w seminarium duchownym. „Potwierdzają to rękopisy wykładów teologii pastoralnej. Rękopis wykładów z lat 1824–1826, powołujący się na Sobór Trydencki, zobowiązuje proboszcza, aby przekonywał wiernych do tego, że na nabożeństwa mają się gromadzić we właściwym kościele, przestrzegając przy tym przed zagęszczaniem bez potrzeby kaplic pobłażających zbytej wygodzie. [...] Na podstawie tych danych zrozumiała wydaje się argumentacja proboszcza Czeladzi, przekazana Konsystorzowi Kieleckiemu, zmierzająca do likwidacji nabożeństw w kaplicy w Sosnowcu” (s.151-152).

Słusznie ks. Kempieński zaznaczył, że ta argumentacja „wydaje się” zrozumiała. Gdyż nie jest to cała prawda. O czym świadczą kolejne fragmenty dysertacji i podany bliski mi przykład Niwki. „Mieszkańcy Niwki, która znajdowała się w bliskim sąsiedztwie z tworzącym się wówczas fabrycznym Sosnowcem, w piśmie skierowanym do biskupa kieleckiego narzekają na odległość do kościoła parafialnego, który znajdował się w Zagórzcu (8 km). Twierdzą ponadto, że kościół ten jest za mały, co powoduje, że wierni podczas nabożeństw muszą pozostawać na zewnątrz kościoła, co jest dla nich szczególnie dotkliwie w zimie oraz podczas słyoty. Rzeczywistość ta powoduje niechęć uczestniczenia w nabożeństwach u „mniej” wytrwałych parafian. Mieszkańcy Niwki proszą biskupa, aby mianował im duszpasterza do

istniejącej na Niwce kaplicy. Jedynie stała opieka duszpasterska, czyli permanentna obecność księdza, może wpłynąć na podniesienie się moralności mieszkańców Niwki. Powyższa prośba wiernych nie odniosła zamierzonego skutku, podobnie jak powtarzające się kolejne tego rodzaju prośby. Nie ulega wątpliwości – konkluduje ks. Kempiański - że brak zrozumienia dla rodzących się potrzeb duszpasterskich w pewnym sensie czyni duchowieństwo odpowiedzialnym za zubożenie życia religijnego na tym terenie. Przykładem najbardziej obrazującym zubożenie życia religijnego są parafie graniczące z Sosnowcem, a więc wspomniana Niwka oraz Będzin. Miejscowości te stanowiły w tamtym czasie największe ośrodki przemysłowe Zagłębia Dąbrowskiego. Reasumując powyższe fakty, możemy stwierdzić, jak dalece duchowieństwo mające tradycyjną formację pastoralną nie wykazało zrozumienia dla rodzących się nowych potrzeb duszpasterskich środowiska ludzi pracy przemysłowej. Próby rozwiązania tego problemu wychodziły wyłącznie od ludności industrializującego się obszaru. Ludności przyciągniętej na te tereny przez przemysł oraz górnictwo, wytrwale walczącej o zaspokojenie własnych potrzeb duchowych. Opisane historyczne wydarzenia miały z pewnością wpływ na dzisiejszy, relatywnie niski poziom religijności regionu diecezji sosnowieckiej i stały się kluczowymi problemami dla nowo powstającej diecezji sosnowieckiej. Z drugiej strony zaangażowanie świeckich katolików z okresu szybkiej industrializacji jest znakiem nadziei dla dzisiejszego Kościoła lokalnego” (s. 153-154).

Tą konkluzją Autor płynnie wprowadza czytelnika w kolejne rozdziały ilustrujące jak nowa diecezja poprzez odpowiednie duszpasterskie działania zaczęła radzić sobie z opisanymi trudnymi sytuacjami. W trzecim rozdziale zostały przedstawione duszpasterskie założenia nowo utworzonej diecezji sosnowieckiej. Zgodnie z teologicznymi założeniami i na ich podstawie Autor najpierw przedstawił obszernie kierunki pastoralnego programu biskupa A. Śmigielskiego. Następnie zaprezentował szereg działań duszpasterskich będących niejako odzwierciedleniem założeń, które w swym pasterskim programie przyjął biskup ordynariusz. Z pewnością ważną rolę spełnił zwołany I Synod Diecezji Sosnowieckiej. Jego największym osiągnięciem „było ujednoczenie różnych tradycji i zintegrowania diecezji w jeden Święty Kościół Chrystusowy, który został powołany do istnienia, do głoszenia Ewangelii” (s. 206). „Pierwszy Synod Diecezji Sosnowieckiej zainspirował jej rozwój oraz nadał kierunki duszpasterstwu. [...] Przyczynił się także – według Autora - do rozwiązywania problemów kościelnych i ludzkich” (s. 206-207). To ostatnie stwierdzenie z pewnością jest zbyt optymistyczne! Bardziej zgodne z rzeczywistością byłoby stwierdzenie, że stał się ważnym przyczynkiem czy też inspiracją do rozwiązywania różnorodnych problemów duszpasterskich.

Dlatego też słusznie w następnych paragrafach Autor zwrócił uwagę na rolę Rady Duszpasterskiej oraz Kapłańskiej diecezji sosnowieckiej. Interesujące jest także zwrócenie uwagi w tym kontekście na inspirującą rolę błogosławionych i świętych, zwłaszcza patronów diecezji dla kształtu duszpasterstwa. Umieją oni bowiem nie tylko zainspirować czy zainteresować, ale przede wszystkim pociągać. Słusznie podkreśla Autor, że ich przykład jest szczególnie potrzebny w czasach i sytuacjach trudnych (s. 224). Ostatni paragraf tego rozdziału dotyczy budownictwa sakralnego w diecezji sosnowieckiej. Podjęty temat jest jak najbardziej na miejscu, gdyż skuteczne prowadzenie duszpasterstwa zapewnia odpowiednia ilość kościołów, które są naturalnym miejscem duszpasterstwa zarówno zwyczajnego jak i nadzwyczajnego. O tym z kolei traktują dwa ostatnie rozdziały rozprawy. Autor pracy dokonał tutaj jednak pewnego wyboru. Nie przyjął bowiem przyjętego w teologii pastoralnej podziału na duszpasterstwo ogólne i duszpasterstwo specjalne, natomiast opisał kluczowe dla obszaru diecezji sosnowieckiej formy duszpasterskie. W kolejnym rozdziale będzie ten temat kontynuował ukazując inne inicjatywy duszpasterskie w diecezji. Wydaje się, iż takie podejście do tematu jest słuszne, gdyż ostatecznie byłaby to inna praca, wymagająca także odrębnych badań.

W rozdziale czwartym (KLUCZOWE FORMY DUSZPASTERSKIE W DIECEZJI) na początku Autor przedstawił podstawową komórkę Kościoła lokalnego jaką jest parafia. Następnie skupił się na trosce o kapłanów i ich formacji. To grono stanowi bowiem fundament wszelkiej aktywności duszpasterskiej. Podobnie jak rodzina, która jest tą wspólnotą, która daje podstawę budowania społeczeństwa i Kościoła. Duszpasterstwo rodzin jest zatem słusznie tematem kolejnego paragrafu. Obok rodziny przyszłością społeczeństwa i Kościoła jest młodzież. Dlatego w kolejnym paragrafie Autor skoncentrował się na duszpasterstwie młodzieży. Jako, że Zagłębie Dąbrowskie jest terenem wielkiego przemysłu, szczególną troską duszpasterską winni być objęci ludzie pracy. Ostatni paragraf skupia się na aktywnościach charytatywnych w diecezji sosnowieckiej, gdyż – jak zauważa Autor - posługa miłości miłosiernej jest zawsze w centrum uwagi Kościoła. A raczej dopowiedzmy – oprócz funkcji prorockiej i kapłańskiej powinna być w centrum uwagi Kościoła.

W kontekście tego rozdziału – jako że od lat zajmuję się posoborową odnową parafii – chciałbym podjąć wątek parafii, gdyż będąc „ostatecznym umiejscowieniem Kościoła” (ChL 26), to od niej przede wszystkim zależy nie tylko kształt ale i jakość duszpasterstwa w diecezji. W wprowadzeniu do rozdziału czwartego ks. Kempański pisze, iż na początku „zajmie się rolą parafii w diecezji sosnowieckiej” (s. 233). Trzeba jednak stwierdzić, że czytając ten paragraf odczuwałem pewien niedosyt, gdyż tej roli parafii Autor w zasadzie nie pokazuje. Owszem w

paragrafie pierwszym (Miejsce i rola parafii) przedstawia rzetelnie teologię parafii, aspekty historyczne, sieć parafialną w Polsce, dane statystyczne parafii w Polsce oraz w diecezji sosnowieckiej czy też ilość posługujących księży w poszczególnych dekanatach. Owszem pisze, że „parafia stanowi podstawową «komórkę» duszpasterstwa. Jest rzeczywistością, w której dochodzi do spotkania człowieka z Żywym Bogiem. Stanowi niejako odzwierciedlenie tego, co dzieje się w całym Kościele, który ze swej natury jest komunią bosko–ludzką. Parafia jest więc jego podstawowym urzeczywistnieniem. Najważniejszym momentem tego kontaktu jest udział w niedzielnych i świątecznych Mszach św. Wspólnota Kościoła tworzy się przez Eucharystię. Stąd przejawiała się troska biskupa sosnowieckiego o to, aby wierni mieli jak najbardziej możliwy kontakt z tą wspólnotą. Potwierdzeniem tego faktu są protokoły z wizytacji kanonicznych. Zwracają one uwagę na ilość Mszy świętych odprawianych w parafii. Czy ich ilość w dni świąteczne jest wystarczająca, czy odprawiane są Mszę św. dla określonych grup? Dodatkowo odnotowują one ilość wiernych w nich uczestniczących. To są zasadnicze punkty, które znajdują się w księgach wizytacji kanonicznych, przeprowadzanych przez biskupa sosnowieckiego” (s. 240). Dlaczego czytając ten paragraf odczuwałem pewien niedosyt? Zabrakło mi wizji budowania wspólnoty parafialnej adekwatnej do współczesnej eklezjologii komunii i współczesnych wyzwań. Czy w ogóle taka jest w diecezji? A jeśli tak czy jest gdzieś realizowana? Czy parafie korzystają z współczesnych projektów odnowy parafii? Na ile dominuje duszpasterstwo typu kultycznego i akcyjnego? Co się robiło aby parafia stawała się wspólnotą wspólnot? Czy była wypracowywana koncepcja duszpasterstwa ewangelizacyjno-katechumenalnego? Czy na poziomie diecezji i konsekwentnie w parafiach był realizowany jakiś plan pastoralny, bo plan pastoralny to nie jest to samo co program duszpasterski. Pytania można by mnożyć. A więc tego mi zabrakło w tym paragrafie. Zabrakło więc pewnego krytycznego podejścia do realizowanego *cura pastoralis* w diecezji jak i konsekwentnie w parafiach.

Ostatni rozdział (INNE, WYBRANE INICJATYWY DUSZPASTERSKIE W DIECEZJI) w sposób kompetentny przedstawia: Okazjonalne wydarzenia duszpasterskie, Akcję Katolicką w służbie nowej ewangelizacji, Klub Inteligencji Katolickiej, Przykład parafii katedralnej, sanktuaria diecezjalne oraz ekumenizm. I jeszcze raz wrócę do wątku parafialnego w związku z paragrafem „Przykład parafii katedralnej”. Ks. Kempieński pisze: „Tematem niniejszej dysertacji jest duszpasterstwo, które dokonuje się w diecezji, a której podstawową komórką jest wspólnota parafialna. Parafia katedralna w pewien sposób „skupia” obraz diecezji. Dlatego autor w niniejszym paragrafie, na przykładzie tej właśnie wspólnoty pragnie niejako w „pigułce” zilustrować duszpasterstwo diecezji

sosnowieckiej. Parafia katedralna stanowi pewien przykład – wzór dla duszpasterstwa w Kościele partykularnym” (s. 359). Można powiedzieć: pięknie! Ale gdy wczytujemy się w opis parafii katedralnej, to oprócz pokazania znaczenia kościoła katedralnego i opisu paru grup działających przy parafii, nie znajdziemy tutaj jakiejś wizji duszpasterskiej, która by w „pigułce” zilustrowała duszpasterstwo diecezji sosnowieckiej.

Reasumując można stwierdzić, że rozprawa została napisana na bazie metodologicznej teologii pastoralnej. Stąd autor słusznie posłużył się paradygmatem trzech etapów analizy pastoralnoteologicznej (kryteriologiczny, kairologiczny i prakseologiczny) oraz metodami w niej stosowanymi. W oparciu o te metody Autor solidnie zanalizował dostępne fakty oraz dokonał syntetycznej, metodycznie uporządkowanej ich prezentacji. W efekcie mógł pokazać efekty pastoralnych inicjatyw, które zarazem okazały się wnioskami ku przyszłości. W tym momencie recenzji trzeba zwrócić uwagę na kompetentny dobór bibliografii, niewątpliwy trud Autora w celu jej zgromadzenia oraz właściwe wykorzystanie. Bibliografia obejmuje 20 stron i została podzielona na 3 części: Dokumenty Kościoła, Literatura przedmiotu, Literatura pomocnicza. Wątpliwości budzi uszeregowanie bibliografii dotyczącej dokumentów Kościoła. Jest tu pewien bałagan. Autor korzystał z publikacji o zwartym charakterze, ale także materiałów ulotnych oraz niepublikowanych, które zarówno z pastoralnego jak i historycznego punktu widzenia mają swoją wartość. Sięgnął do dokumentów Kościoła powszechnego i teologicznych publikacji, zwłaszcza dotyczących zagadnień diecezji, parafii, roli biskupa, synodów i różnych aspektów duszpasterstwa. W celu scharakteryzowania dziejów oraz sytuacji religijnej i społecznej badanego obszaru ks. Kempieński odniósł się do szeregu publikacji historycznych, badań z zakresu socjologii ogólnej i socjologii religii, jak też zestawień statystycznych. Solidnie przebadał także materiały zawarte w archiwach diecezji sosnowieckiej, archiwum diecezjalnego duszpasterstwa rodzin, a także wybranych parafii. Znaczącym źródłem są także teksty wystąpień biskupa A. Śmigielskiego (homilie, przemówienia, wystąpienia okolicznościowe).

3. Ocena formalna rozprawy

Struktura pracy jest zasadna i przejrzysta. Rozprawa jest napisana bardzo starannie, język przystępny ale nie banalny. Autor wykazuje się przy tym bardzo dobrym panowaniem nad niezwykle rozległym materiałem badawczym. Trzeba także zwrócić uwagę na właściwie stosowane przypisy w pracy oraz solidne i merytoryczne wstępy do poszczególnych

rozdziałów. Szczególnie podkreśliłbym realizowane zasady: hierarchizacji, harmonijności, rozłączności podziału, ciągu wynikania oraz źródłowości.

3. Pytania – problemy

W ocenie merytorycznej rozprawy podałem pewne sugestie dotyczące zwłaszcza czwartego rozdziału. Teraz zasygnalizuję trzy problemy – pytania, aby sprowokować akademicką dyskusję, którą jesteśmy winni uczestnikom obrony doktorskiej dysertacji:

1. Czy i w jakim stopniu realizowane były w omawianym okresie i obecnie w parafiach diecezji sosnowieckiej posoborowe projekty odnowy parafii wspólnoty wspólnot, jak np. Nowy Obraz Parafii Ruchu dla Lepszego Świata czy parafialnych komórek ewangelizacyjnych?

2. Czy obecnie diecezja ma jakiś plan pastoralny uwzględniający koncepcję duszpasterstwa ewangelizacyjno-katechumenalnego? Jeśli tak, to jak jest realizowany?

3. Czytając wnikliwie treść dysertacji nie mogłem oprzeć się wrażeniu, że w niektórych fragmentach czytam materiał przygotowany do Positio o heroicznosci cnót sługi Bożego biskupa Adama Śmigielskiego. Z całym szacunkiem do osoby biskupa i tego co zrobił dla diecezji, mimo wszystko zabrakło mi trochę krytycznego spojrzenia Autora na jego posługę. Pytanie, na jakie mankamenty można by zwrócić uwagę w programie duszpasterskim (bądź jego realizacji) pierwszego ordynariusza diecezji?

4. Wniosek końcowy

Podsumowując recenzję trzeba powiedzieć, że wielką wartością dysertacji jest jej zakrój zawarty w pięciu rozdziałach oraz oryginalne ujęcie. Z pewnością jest to bardzo ambitne zamierzenie, gdyż przed Autorem stało wiele zagadnień, aby dobrze zrealizować temat. Analiza treści rozprawy doktorskiej ks. Kempieńskiego pozwala wysnuć konkluzję, iż ta próba w pełni się powiodła. O jej powodzeniu zdecydowało z jednej strony przede wszystkim gruntowne i wnikliwe „oczytanie” (o czym świadczy bogata i wyczerpująca bibliografia) oraz z pewnością osobiste doświadczenia pastoralne Autora. Trzeba więc wyraźnie podkreślić, że omawiana dysertacja doktorska tak pod względem merytorycznym jak i formalnym spełnia w pełni wymagania stawiane tego typu pracom i zasługuje na wysoką ocenę. Jest to praca dojrzała i samodzielna. Zebranie wiedzy teoretycznej, właściwie przeprowadzona analiza materiału oraz prawidłowo wyciągnięte wnioski pozwoliły Autorowi zrealizować cel rozprawy. Doceniając wartość pracy, trzeba jednocześnie dostrzec determinację Autora, gdyż jej powstawanie

związane było z pracą duszpasterską. Recenzent – podobnie jak Autor rozprawy - ma nadzieję, że praca nakreślając przewodnie wątki duszpasterstwa diecezji sosnowieckiej stanie się ważnym przyczynkiem dla kolejnych badań mających wpływ na dalszy rozwój duszpasterstwa w diecezji sosnowieckiej. Myślę, iż na koniec trzeba zwrócić uwagę na jeszcze jeden aspekt recenzowanej dysertacji. Realizując temat ks. Kempiański pokazał spektrum działań duszpasterskich w diecezji sosnowieckiej. Zbierając i porządkując te działania i wydarzenia z pewnością przyczyni się do utrwalenia historii tej diecezji. A co za tym idzie, istotnie zmieni nieraz krzywdzące i stereotypowe patrzanie na diecezję sosnowiecką i realizowane w niej duszpasterstwo! Dlatego tym bardziej recenzowaną pracę trzeba opublikować.

W związku z powyższym stawiam wniosek do Rady Wydziału Teologicznego Uniwersytetu Papieskiego Jana Pawła II w Krakowie o dopuszczenie ks. mgr. lic. Pawła Kempiańskiego do dalszego etapu przewodu doktorskiego.

ks. Michał Kozłowski

Katowice, 18.05.2022 r.